

Голові спеціалізованої вченої ради з присудження ступеня доктора філософії у Державному закладі вищої освіти «Університет менеджменту освіти» НАПН України, доктору педагогічних наук, професору РЯБОВІЙ Зої Вікторівні

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента, професора кафедри педагогічної майстерності та інклюзивної освіти Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, головного редактора електронного наукового фахового журналу «Імідж сучасного педагога» Білик Надії Іванівни на дисертацію *Давидової Наталії Андріївни* на тему «*Управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи*», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» спеціалізація – теорія і методика управління освітою

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота Давидової Наталії Андріївни присвячена розв'язанню проблеми управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) в системі методичної роботи.

Актуальність теми зумовлена реформуванням у сфері освіти, рухом України до нових цінностей і нових результатів, стратегічними цілями в освіті, що визначені законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепцією «Нова Українська школа», пріоритетним завданням соціальної політики щодо розвитку соціальної активності людини, а саме здійснення професійної діяльності з урахуванням інтеграції медіа в освітній процес.

Погоджуємося з автором, що нині ЗМІ мають сильний і суперечливий вплив на виховання молоді, що часто перетворюється на визначальний фактор у процесі соціалізації, спонтанного соціального навчання, стає засобом дистанційної та джерелом неформальної освіти, а також те, що на сьогодні немає досконалого захисту дітей від медіаконтенту, який може завдати шкоди їхньому здоров'ю та розвитку.

Нам імпонує думка про те, що медіаосвіта стає фундаментальним складником інформаційної безпеки країни та відіграє стратегічну роль у вихованні патріотизму молоді, формуванні української ідентичності й те, що

одним із завдань, яке стоїть перед медіаосвітою, є запобігання вразливості людини до медіаманіпуляцій і медіанасильства, утечі від реальності, у профілактиці поширення медіазалежностей.

Підтримуємо позицію Давидової Н. А., що після 24 лютого 2022 року (початок повномасштабної війни з росією) у ЗМІ з'явилося багато фейкових новин пропагандистського характеру, тому кожен має сформувати в собі здатності відрізнити правду від брехні на сучасному етапі життя. Саме ця навичка особливо потрібна людині для збереження свого життя.

Отже, зазначене вище зумовлює пошук нових механізмів для ефективного здійснення управлінської діяльності керівників ЗЗСО. Тому менеджерам освіти потрібні абсолютно нові особистісні та професійні характеристики, знання, вміння, навички, здібності й саме високий рівень медіаосвіти, медіаграмотності та медіакультури управлінця дасть йому можливість досягти відповідного професійного рівня в розпізнанні фейкової інформації та показати належний рівень сприйняття й передавання її певним чином учасникам освітнього процесу, що й зумовило вибір теми «Управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи».

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена необхідністю вирішення низки суперечностей: між поширенням медіаінформації, до якої діти мають необмежений доступ, та невідповідністю керівників ЗЗСО щодо впровадження медіакурсів в освітній процес із формування в учнів медіакультури належного рівня; між рівнем вимог до професіоналізму керівників ЗЗСО і недостатнім рівнем їхньої медіакультури, необхідним для успішної професійної діяльності; між необхідністю розвитку медіакультури керівників ЗЗСО і недостатньою мобільністю методичної служби ЦПРПП; необхідністю неперервного підвищення особистісного та професійного рівня керівників ЗЗСО із питань розвитку медіакультури та недостатньою розробленістю технології управління щодо розвитку медіакультури керівників ЗЗСО в системі методичної роботи.

Отже, беручи до уваги викладене вище тему дисертаційного дослідження Давидової Н. А. «Управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи» можна визнати актуальною, а її розроблення – своєчасним.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові результати дослідження базуються на ретельному аналізі та узагальненні наукових праць провідних українських та іноземних учених, що присвячені управлінню розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи. Достовірність і надійність результатів дослідження підтверджується їхньою апробацією на всеукраїнських науково-практичних конференціях, форумах, а також публікаціями в наукових виданнях, що відповідають змісту дисертації і досить повно характеризують її положення.

Отримані автором наукові результати мають високий ступінь обґрунтованості, про що свідчать довідки про апробацію у п'яти центрах професійного розвитку педагогічних працівників Харківської області. Поряд із науковими доробками, авторкою проаналізовано законодавчі, нормативно-правові акти, типові методики, статистичні дані експериментального дослідження. Обсяг і кількість проаналізованих джерел – 144 найменування, з яких 8 – іноземними мовами.

Висновки після кожного розділу та загальні висновки є логічно обґрунтованими, повністю відображають основні положення проведеного дослідження, а також напрями його застосування в системі методичної роботи.

Наукова новизна та достовірність одержаних результатів дисертаційного дослідження. Жодних сумнівів не викликає наукова новизна дослідження та практична значущість одержаних результатів. У дисертаційній роботі *вперше* розроблено й теоретично обґрунтовано модель управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи [с. 130] на засадах системного, андрагогічного, акме-синергетичного, компетентнісного, кваліметричного підходів та описано технологію її реалізації; *уточнено* визначення поняття «управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи», структурні компоненти медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти; *удосконалено* зміст методичної роботи щодо управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти через запровадження спекурсу для керівників ЗЗСО за темою «Розвиток медіакультури керівників ЗЗСО» (додаток В).

Вірогідність одержаних автором наукових результатів не викликає сумніву, оскільки вони цілком адекватні сутності та конкретним завданням дослідження, що досягнуті завдяки системному використанню комплексу взаємопов'язаних дослідницьких методів.

Результати й висновки дисертаційної роботи можуть бути використані для створення позитивної мотивації у керівників ЗЗСО до розвитку медіакультури; організації в центрах професійного розвитку педагогічних працівників компетентісно спрямованого консультування та навчання; забезпечення самоосвітньої діяльності керівників ЗЗСО щодо розвитку медіакультури.

Спираючись на напрацювання попередників, автор розглядає концептуальне оформлення лексем «медіаосвіта» «медіакультура», їхню поняттєво-термінологічну кореляцію. Уточнює низку понять, подає їх авторське тлумачення, зокрема «управління розвитком медіакультури керівника ЗЗСО» [с. 71], «управління розвитком медіакультури керівника ЗЗСО в системі методичної роботи» [с. 83] тощо.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Як свідчить детальний аналіз представленої наукової роботи, дисертація має класичну структуру:

вступ, три розділи, які мають висновки, загальні висновки, список використаних джерел і додатки.

У першому розділі представлений аналіз наукової та педагогічної літератури, вивчення особливостей діяльності директорів ЗЗСО. Проаналізовані словникові статті та наукові джерела дали можливість вивчити тлумачення основних дефініцій теми дослідження та сформулювати поняття «управління розвитком медіакультури керівника закладу загальної середньої освіти».

Позитивним є використання широкого спектру методів дослідження, серед яких використовувався комплекс як теоретичних, такій емпіричних, які забезпечили досягнення мети й отримання об'єктивної інформації з обраної проблеми в дисертації.

У першому розділі дисертантка провела ретельний аналіз стану управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи, який засвідчив, що в системі методичної роботи мають бути застосовані активні методи роботи (зокрема, когнітивні та креативні), тому методичні служби повинні мати в своєму арсеналі заходи проблемно-пошукового характеру й обов'язково звертати увагу на мотиваційний аспект у роботі.

У другому розділі розкрито одне завдання, а саме: автор розробляє, науково обґрунтовує та експериментально перевіряє модель управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи.

Заслуговує на увагу розроблена модель управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в умовах методичної служби [с. 130] за всіма ознаками є системною, тому що відповідає загальноновизнаним положенням теорії систем: цілеспрямованість, складність, подільність, цілісність, структурованість і розроблена з метою розв'язання таких завдань: розроблення й запровадження в методичну роботу корекційно-розвивальних програм онлайн-курсу для підвищення медіакультури керівника з урахуванням особливостей контингенту й умов закладів, у яких вони працюють; добір методів і прийомів, що будуть сприяти ефективній роботі керівника; моніторинг результатів діяльності керівників закладів загальної середньої освіти. Системотвірним компонентом цієї моделі є мета, яка полягає у підвищенні рівня сформованості медіакультури керівника ЗЗСО в системі методичної роботи.

Сильною стороною дослідження є опис технології управління розвитку медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти, яка має певні етапи [с. 119]. З метою реалізації технології управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти розроблено програму онлайн-спецкурсу «Розвиток медіакультури керівників ЗЗСО, що надає роботі цінності (додаток В) та навчально-тематичний план [с. 121].

Вартує схвалення виокремлені компоненти медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи та визначені критерії та показники кожного компонента [таблиця 2.3, с. 135–137].

Заслугове на увагу розроблена факторно-критеріальна (кваліметрична) субмодель рівня сформованості медіакультури керівника закладу загальної середньої освіти (додаток Е).

Останнє завдання реалізовано в розроблених методичних рекомендаціях для суб'єктів різних рівнів управління розвитком медіакультури керівників ЗЗСО в системі методичної роботи та методичний комплекс з розвитку медіакультури керівників ЗЗСО, у якому запропоновано діагностичні матеріали з обґрунтуванням методики їх застосування, авторський онлайн-курс «Розвиток медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти», навчальний і навчально-тематичний план і методичні рекомендації до його застосування в системі методичної роботи району.

Для підтвердження вірогідності отриманих результатів у дисертації описано організацію констатувального й формувального етапів експерименту, методику проведення діагностики рівнів управління розвитком медіакультури керівників ЗЗСО в системі методичної роботи, викладено здобуті в процесі дослідження статистичні дані, проведено їхнє оброблення та порівняльний аналіз.

Оброблення експериментальних даних виконано із застосуванням стандартних для педагогічних досліджень статистичних методів. Одержані результати інтерпретовані дисертанткою як такі, що засвідчують позитивний вплив системи реалізації організаційно-функціональної моделі на якість управління розвитком медіакультури керівників ЗЗСО в системі методичної роботи.

Вірогідність отриманих автором експериментальних даних не викликає сумнівів, оскільки забезпечується ретельною організацією педагогічного експерименту та його тривалим терміном. Вони в цілому підтверджують ефективність запропонованої системи управління розвитком медіакультури керівників ЗЗСО в системі методичної роботи.

За результатами експерименту дисертантка робить висновки, що вимірювання та аналіз рівня сформованості розвитком медіакультури керівників ЗЗСО в системі методичної роботи підтвердили високий рівень впливу запровадження моделі та зареєстрували позитивну динаміку рівня медіакультури керівників на кожному етапі запропонованої автором педагогічної моделі.

Привабливим є й те, що кожний розділ дисертаційного дослідження починається окресленням суперечливих і розв'язаних питань, обґрунтуванням потреби в додатковому вивченні й аналізі матеріалу, поданням необхідного для опису теоретичного інструментарію тощо. Висновки випливають зі змісту роботи й відповідають меті та завданням, проголошеними у вступі.

Отже, відповідність дисертаційного дослідження чинним вимогам не викликає сумнівів.

Акцентуємо, що під час оцінки змісту й завершеності роботи можна зробити висновок, що новизна й вірогідність загальних висновків дисертації

підтверджується результатами дослідження, здійснених дисертанткою, і загалом не викликає сумніву.

Дисертацію написано на належному науковому рівні.

Також зазначимо, що наукове дослідження Давидової Наталії Андріївни перевірене на унікальність тексту за допомогою автоматизованої системи «Unіcheck», що не виявило порушень академічної доброчесності.

Дискусійні положення та певні зауваження щодо дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Давидової Наталії Андріївни, звертаємо увагу на деякі дискусійні питання:

1. Бажано було б у роботі ширше представити досвід центрів професійного розвитку педагогічних працівників не лише Харківської області, але й інших регіонів для ґрунтовного порівняльного аналізу діяльності центрів за означеною проблемою дослідження.

2. На нашу думку, доцільно глибше розкрити практичне застосування системного, андрагогічного, акме-синергетичного, компетентнісного, кваліметричного підходів, інтеграцію їхнього застосування у процесі реалізації моделі управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи.

3. Вважаємо, що недостатньо розкрито сутність методичних рекомендацій щодо управління розвитком медіакультури керівників ЗЗСО в системі методичної роботи. Необхідно було б детальніше підкреслити значущість побудови індивідуальної траєкторії розвитку медіакультури керівника закладу загальної середньої освіти (рис. 3.5).

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер, ніяк не знижують наукової цінності проведеного дослідження та є приводом для наукової дискусії.

Загальна оцінка дисертації, висновок про відповідність дисертації, встановленим вимогам та можливість присудження наукового ступеня.

На основі аналізу дисертації, ознайомлення із працями, опублікованими за тематикою наукової роботи, відзначаємо достатньо високий рівень актуальності здійсненого дисертаційного дослідження, обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих і представлених у дисертації, вірогідності й новизни, повноти висвітлення матеріалів дослідження в опублікованих працях, упроваджених в освітню практику діяльності центрів професійного розвитку педагогічних працівників, і робимо висновок, що дисертація за темою «Управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи» є завершеною, цілісною науковою кваліфікаційною роботою, має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, відповідає чинним вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами); «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення

разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44, а її авторка заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галуз знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю – 011 «Освітні, педагогічні науки».

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогічної
майстерності та інклюзивної освіти
Полтавської академії неперервної освіти
ім. М. В. Остроградського

Надія БІЛИК

Підпис підтверджую:
В.о. директора Полтавської
академії неперервної освіти
ім. М. В. Остроградського

Вадим ПИЛИПЕНКО

06 грудня 2023 року